

Innehåll

1. Inledning	<i>sid 4</i>
2. Några basfakta om vår värld - och ett dystert faktum	<i>sid 8</i>
3. Vårt globala ekonomiska system, kapitalmarknaden	<i>sid 10</i>
4. Tillväxt	<i>sid 18</i>
5. Inflation	<i>sid 29</i>
6. Kapitalet i världen	<i>sid 32</i>
7. Allmän orientering om ekonomisk historia och nutida följder	<i>sid 36</i>
8. Ytterligare fakta samt egna reflektioner	<i>sid 44</i>
9. Vad händer om vi inte gör något?	<i>sid 51</i>
10. Lösningen!	<i>sid 54</i>
11. Allt hänger samman...	<i>sid 64</i>
12. Frågor och svar	<i>sid 66</i>
13. Kort sammanfattning	<i>sid 71</i>
14. Källförteckning	<i>sid 73</i>

obs. I denna webbversion av boken existerar
inte kapitlen 10, 11, 12, 13 och 14.

1. Inledning

Sanningen, bara sanningen och inget annat än sanningen! Vilken titel! Är det verkligen så att denna bok beskriver den absoluta sanningen? Ja, jag ser det så. Enligt mitt sätt att betrakta världen för den fram sanningen – ett budskap som jag är förvånad över aldrig diskuteras tillräckligt i media och på politisk nivå. Jag vill sticka ut hakan rejält så att vi alla får upp ögonen för vad som händer i vår omgivning. Det finns delar av vårt nuvarande system, med den ekonomiska tillväxten i fokus, för vilka vi ännu inte har ventilerat och analyserat alla begrepp tillräckligt väl. Det finns sätt att skapa en stabilare ekonomi så att allt fler människor får en drägligare vardag, istället för som nu, allt färre.

En lögn som yttras tillräckligt många gånger, av allt fler människor, blir till slut en vedertagen sanning. För mig känns det som om vi har ljugit och blundat i mer än 40 år, och tappat kontrollen. Detta trots att fakta om hur vi hade kunnat göra annorlunda har funnits sedan 1930-talet. Alla våra tankar är inriktade på att öka tillväxten, i tron att den fullkomliga lyckan då uppnås. Nu när miljöförstöring, naturkatastrofer och klimatförändringar påtagligt uppmärksammas och berör oss börjar frågorna hopa sig. Till och med våra politiker har börjat undra vad som händer i vår omgivning och med vår jord. Svaret: det är effekten av all tillväxt inom industrin som nu talar sitt tydliga språk.

Under de senaste 30 åren har vår värld förändrats med en alltmer accelererande hastighet – absolut inte till det bättre, utan till det sämre. I västvärlden har vi naturligtvis upplevt en standardförbättring från stor fattigdom i början av 1900-talet till världsledande konsumtion. Men till vilket pris har det skett? Skulle man möjligen ha kunnat göra våra standardförbättringar på ett för naturen skonsammare sätt? Ja, och nu är det dags att snabbt tänka efter. Tidigare

hade experterna ett tidsperspektiv på 50–100 år när det gäller klimatförändringarna. På senare tid har allt fler påtalat att jorden orkar kanske endast 10–20 år till. Tyvärr är förändringarna redan påtagliga på många håll i världen. Moder jord börjar bokstavligen kollapsa. Åtgärderna måste sättas in omgående. Dra i bromsen! Kraftfullt!

Jag hoppas att du har sett filmen *En obekvämlig sanning* med Al Gore, vicepresident i USA på Bill Clintons tid. I filmen berättar han övertygande om planeten jorden och förstörelsen av den: hur växthuseffekten påverkar jorden, hur isarna smälter, hur vattennivån höjs och hur landområden försvinner. Processen har pågått under de senaste 30 åren och kommer i rask takt att leda till katastrof i stora delar av världen. Bland annat försvinner landområden längs alla kuster, var du än befinner dig på jorden. Vattennivån kan höjas med upp till 6 meter inom 10–50 år om inget görs. Världen står inför en enorm utmaning, men tack vare denna film har det utan tvekan skapats en debatt som i sig är hälsosam och en väckarklocka för att vi skall förstå allvaret.

Som nu har framgått har denna bok således en direkt koppling till vad som sker med vår natur. Industrins tillväxttänkande håller inte längre. Allt fler människor börjar inse att vi inte längre kan gå i otakt med naturen, den omgivande miljön och atmosfären. Det är vi människor som i högsta grad är beroende av jorden och av den luft som vi andas, inte tvärtom. Vi kan inte leda naturen om vi inte samtidigt lyder den. Vi måste tvärtom lära oss ännu mer, lära oss vilka spelregler som vår planet mår bäst av. Vi måste även i framtiden kunna andas frisk luft och dricka rent vatten, inte som nu, förstöra och utnyttja naturen skoningslöst och aldrig låta jorden vila. Vi måste hitta ett sätt att låta vår natur leva i harmoni med vår gemensamma ekonomi, dvs. kombinera livsnödvändiga mål med arbetskapande och miljöinvesteringar.

Förutom att denna bok lyfter fram miljöförstöringen skall den även påvisa alla de orättvisor som finns i världen, med en allt mer växande andel fattiga. De som inte har en tillfredsställande daglig tillvaro blir bara fler och fler, och samtidigt ökar välståndet för några få som blir allt rikare. Detta genomsyrar utvecklingen även i industriländerna, inte bara i utvecklingsländerna.

Jag har arbetat som ekonom i hela mitt yrkesverksamma liv. Min utbildning motsvarar en civilekonomisk examen och jag har arbetat inom bank och revision, som konsult och som egen företagare. Jag har som alla andra lärt mig ett inrutat, givet mönster. ”Så här fungerar det”, ”Så här skall du göra för så här har man alltid gjort”. Det är först på senare år som jag har börjat ifrågasätta vissa saker, med början år 1995 då jag stötte på en bok som inte följde den norm som i övrigt styr all ekonomisk litteratur. Denna bok är skriven av Margrit Kennedy och har den svenska titeln *Ekonomi utan ränta och inflation*¹. Boken omkullkastade all min tidigare erfarenhet och gav mig en helt annan bild. Efter läsningen visste jag hur det känns att bli religiös. Det gick en blixtnögen genom min kropp. Jag läste boken både två och tre gånger inom några dagar och har sedan dess, alltså i 12 år, studerat och analyserat ekonomier i världen som helhet och i specifika länder. Min uppgift nu är att försöka förklara ämnesområdet, och min sanning, på ett sätt som är begripligt för alla. Budskapet är i grunden inte politiskt betingat utan bygger helt och hållet på fakta. Det mynnar ut i att vi måste skapa en världsekonomi som är hållbar – hållbar inte bara under en mandatperiod, utan i flera generationer framåt.

---

¹ Margrit Kennedy har nyligen givit ut en ny och reviderad upplaga, med likartat innehåll och titeln *Pengar utan ränta och inflation* (förlaget Korpen).

Våra kära politiker har fastnat i alla gamla normer och traditioner. De agerar i invanda mönster. Vad vi en gång har lärt oss skall uppenbarligen bestå för alltid, och det är just vad jag motsätter mig. Men det är alltid förenat med en stor risk att föra fram nya idéer. De upplevs som ytterst kontroversiella. Rädslan för förändringar är stor och osäkerheten kring det okända skapar oro. Men vi måste få lov att ifrågasätta, ta ansvar för oss, för våra liv och för kommande generationer för att om möjligt förändra och förbättra världen. Det är bråttom och det krävs engagemang. Accelerationen är enormt snabb i en negativ spiral. Vi kan inte vänta, men visst finns det en strimma av hopp. Lösningen är väldigt enkel, men kontroversiell, och vi måste börja våga ta debatten. För att vi människor skall få en dräglig tillvaro på jorden är en förändring i vardagen nödvändig, en förändring som kommer att beröra oss alla.

Var självklart kritisk till det som du läser, men blunda inte för fakta. Detta är ingen propaganda för en ny politisk inriktning. Det är en rak och uppriktig sanning om hur vårt ekonomiska system fungerar och hur det måste förändras. När det i boken framkommer personliga värderingar framgår detta tydligt.

Medvetet har jag använt relativt få sidor för att föra ut mitt budskap. Anledningen är helt enkelt att det kan vara tillräckligt besvärligt att bara förstå. Läs därför gärna boken flera gånger. Ta dig tid, studera och diskutera. Det är din och dina barns framtid det gäller.

2. Några basfakta om vår värld – och ett dystert faktum

Jordens befolkning ökar, i nuläget med 90–100 miljoner människor per år. År 0 var vi ungefär 200 miljoner individer på vår planet. Idag är vi över 6 miljarder. Vi fortsätter att sätta barn till världen, och teoretiskt kommer vi att vara cirka 10 miljarder människor om 40 år. Om ytterligare 40 år skulle vi kunna vara 15–20 miljarder. Dessutom blir vi äldre och äldre. När människan började utvecklas för cirka 5 miljoner år sedan blev vi inte så gamla. Under 4 950 miljoner år – 95 % av vår tid på jorden – blev vi i snitt 18 år gamla. På 1700-talet blev vi i snitt 37 år och på 1800-talet 47 år. På 1990-talet blev kvinnor 81 år och män 75 år. Ökningen fortsätter: på 2050-talet kan vi räkna med att bli 90–95 år.

När vi idag är 6 miljarder människor lever 20 % av befolkningen i djup fattigdom, medan 10 % svälter och cirka 25 % saknar vatten (samtidigt som 50 % av världens totala inkomster går till militär verksamhet!). Onekligen har vi misslyckats enormt med att skapa en dräglig tillvaro för alla människor på jorden. Problemen framöver blir inte mindre, utan kommer att ställa oerhörda krav på oss alla.

På grund av befolkningsökningen måste alla världens ekonomier växa snabbt i nuvarande ekonomiska system, och trycket på moder jord ökar. Med befolkningsökningen följer också en ökning av antalet arbetslösa. Av dagens cirka 3 miljarder människor i arbetsför ålder saknar mer än 30 % arbete. Det är de fattiga människorna i utvecklingsländerna som redan har drabbats, men även här i västvärlden börjar vi känna av problemen. Fler människor slås ut i arbetslöshet och fattigdom. Samhället får allt svårare att hantera detta på grund av brist på disponibla pengar.

Jag vågar därför påstå följande:

Om inget görs kommer flertalet staters ekonomier att kollapsa.

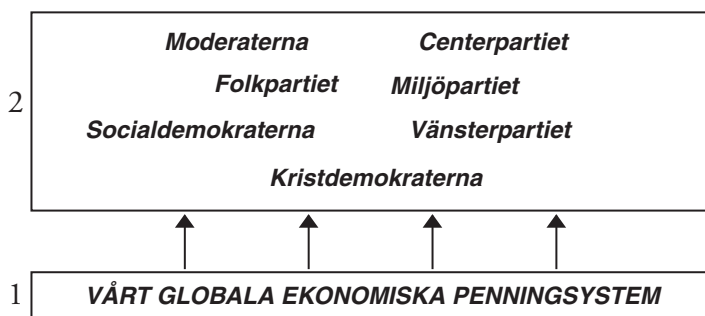
En kollaps slår som vanligt först mot de sämst ställda i samhället, men även de välbärgade kommer att drabbas, då statens finanser inte klarar den utveckling som har sin grund i ett felaktigt tillväxttänkande.

3. Vårt globala ekonomiska system, kapitalmarknaden

I det följande skall jag förklara hur vårt globala ekonomiska system fungerar och vad som har hänt med detta system under årens lopp. Grundläggande är att det inte är politiskt betingat. Istället är systemet basen för den globala ekonomiska verksamheten. För att uttrycka det på ett annat sätt innebär systemet helt enkelt att kapital placeras på banker och liknande världen runt, för att placeringarna därmed skall erhålla den bästa ränta som kan erbjudas på marknaden. Och även om alla har rätt till en egen politisk uppfattning, och även om vi får uttrycka denna i ord och skrift i alla demokratiska länder, är det ett grundläggande faktum att den politik som förs i respektive land baseras på hänsyn till det globala ekonomiska läget. Idag har praktiskt taget all statlig reglering av kapitalförflyttningar över gränserna upphört. Det är med andra ord fritt fram att transferera kapital världen över.

För att åskådliggöra relationen mellan vårt globala system och samtliga politiska uppfattningar har jag gjort skissen nedan.

1. Vårt globala ekonomiska system (kapitalmarknaden)
2. Alla politiska uppfattningar

Figur 1. Vårt globala ekonomiska system.

Vårt globala ekonomiska penningssystem utgör således basen och fungerar på samma sätt i alla länder världen över (dock finns skillnader i räntor och beskattning). Jämför med ett husbygge, där förutsättningen är att grunden först byggs och följs av resterande del av huset, oavsett hur detta ser ut. På samma sätt måste hänsyn tas till vårt globala ekonomiska system, kapitalmarknaden, vid de politiska besluten i respektive land.

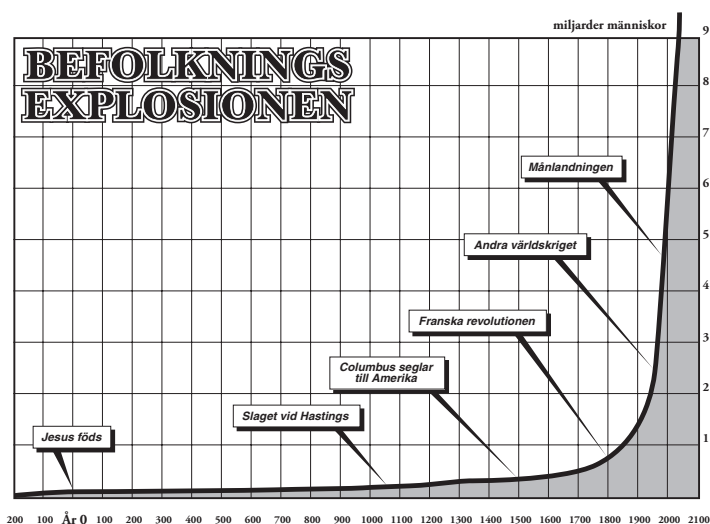
I och med att pengar växer med ränta placerar spekulanterna självklart sitt kapital på den bank eller i det institut där de vid varje enskilt tillfälle erhåller den bästa avkastningen, alltså räntan. Ju högre ränta, desto mer och snabbare ökar kapitalet. Räntan varierar, som vi alla vet. Just nu är den relativt låg, men under 2007 har vi redan märkt att den ökar. Går vi tillbaka till 1990-talet i Sverige var räntan betydligt högre på insatt kapital.

Tre konkreta exempel på resonemanget ovan: om jag sätter in 1 miljon kronor på banken och erbjuds 6 % ränta utan att röra mitt kapital, kan jag efter 12 år kvittera ut 2 miljoner. Alltså har det skett en fördubbling av kapitalet. Om jag sätter in samma belopp men istället får 12 % ränta kan jag efter 6 år kvittera ut 2 miljoner. Med andra ord har mitt kapital fördubblats på bara 6 år tack vare en högre ränta.

För att ytterligare förtydliga effekten av ränta kan man titta på ett schackbräde. Det består av 64 rutor. Lägg 1 krona i första rutan, därefter 2 kronor i nästa, 4 kronor i nästa, 8 kronor i nästa, 16 kronor i nästa, 32 kronor i nästa och så vidare; hela tiden en fördubbling. På ruta 64 skall du lägga 9 223 372 036 854 780 000 kronor, så mycket pengar att man knappt kan uttala beloppet. Vid en bra och säker placering ökar kapitalet i allt snabbare takt precis som i detta exempel. Vi får en så kallad *exponentiell* tillväxt (se figur nedan).

Vi kan åter ta vår folkmängd på jorden som exempel. Som

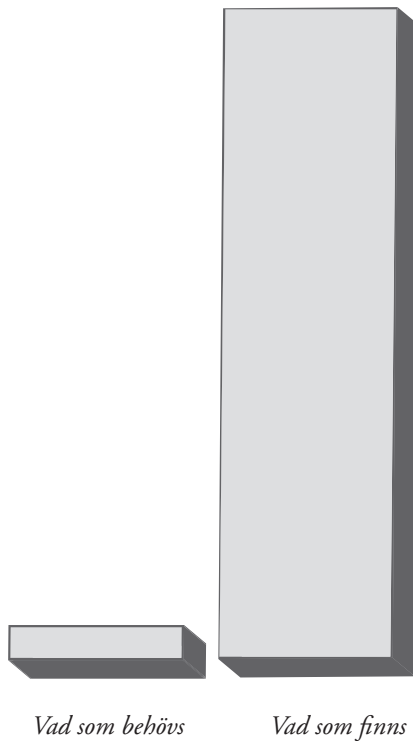
tidigare nämndes ökar den i allt snabbare takt, från år 0 då vi var 200 miljoner människor till nu då vi räknar in dryga 6 miljarder individer. Början på kurvan nedan är år 0, och därefter ökar tillväxten exponentiellt.

Figur 2. Exempel på exponentiell tillväxt.

Dessa tre fall visar alla att tiden och räntesatsen är avgörande. Tillväxten av kapital har fått till följd att allt kapital i världen ökar i allt snabbare takt. Detta är ingen nyhet, utan ett känt faktum, men det anmärkningsvärda är att kapitalet i världen numera är så stort att det har skapat ett problem.

I skissen nedan finns två staplar. Den lilla stapeln visar hur mycket pengar som behövs dels för att hantera all handel med varor och tjänster världen över, dels för att varje enskild individ skall kunna sköta sin vardag. Den andra, betydligt högre, stapeln visar hur mycket pengar det egentligen finns i världen. Den har ett 15–20 gånger högre värde än den lilla stapeln!

Figur 3. Mängden pengar i världen.

Det råder alltså ingen brist på pengar, tvärtom finns det ett överflöd. Problemet är dock att överflödet av pengar disponeras av en bråkdel av världens befolkning. En ungefärlig siffra är att 10 % av världens befolkning sitter på kapitalöverskottet, medan övriga 90 % måste hushålla med mycket små resurser. De riktigt förmögna människorna utgör endast cirka 2–3 %.

Sultanen av Brunei, en av världens rikaste personer, har en förmögenhet på cirka 25 miljarder dollar. För att få ett begrepp om summan kan man tänka sig en medelinkomst på 18 000 kronor i månaden för nästan 1 miljon människor. Och sultanens förmögenhet växer p.g.a. ränteavkastningen med 250 000 dollar i timmen, ungefär 1 800 000 kronor. Den exponentiella tillväxten har inga gränser. **Men vem betalar kapitalökningen? Jo, eftersom 90 % av människorna måste låna pengar betalar dessa ränta till banken på lånat kapital.** Den räntan är som bekant högre än vad du får på insatt kapital i banken. Det stora kapitalet, som endast 10 % av befolkningen innehar, betalas alltså av övriga 90 %. Siffrorna för fördelningen av kapitalet på marknaden kan därmed sammanfattas på följande vis (fördelningen gäller även för företag, banker och institutioner):

- 10 % har mer ränteinkomster än ränteutgifter.
- 85 % har mer ränteutgifter än ränteinkomster.
- 5 % har lika mycket ränteinkomster som ränteutgifter.

Vi har alla ett pensionssparande som vi förhoppningsvis skall kunna ta del av som pensionärer.² Självklart vill vi

---

² Som nämnts tidigare blir vi allt äldre; allt färre människor försörjer allt fler. Vårt gamla pensionssystem höll inte, utan kollapsade i början av 1990-talet. Politikerna skapade därför ett nytt, som bland annat innebär att vi, i vissa åldersgrupper, förlorar inarbetade ATP-poäng. Istället får vi börja om från början med att skapa nya poäng.

Frågan är hur länge nuvarande pensionssystem håller.

att detta skall uppvisa en god värdestegring tills den dag som vi behöver pengarna. Men vi måste försöka skydda oss från försämring av pengarnas värde och från inflationen – faktorer som också finns inbyggda i vårt system. Alla längd- och rymdmått, som exempelvis meter och liter, är samma år från år. Men tänk om 1 meter skulle gälla endast för i år; nästa år skall 1 meter vara 80 centimeter! Så är fallet med pengar (mer om detta senare i boken).

En annan sida som vi skall titta närmare på lite längre fram är skuldsidan. I takt med att kapitalet växer, växer naturligtvis också skulderna. Det sker en ständig upptrappning av skuldsättningen i hela världen och i praktiskt taget varje enskild nation. Jag har tidigare levt i tron att vi i västvärlden, i industriländerna, bidrar med ekonomisk hjälp till fattigare länder. Så är tyvärr inte fallet. Den summa som de fattiga länderna betalar i räntor på sina skulder till industriländerna är 2 till 3 gånger större än vad vi ger dem i utvecklingshjälp. Människorna i dessa länder, två tredjedelar av världens befolkning, tillhör således förlorarna inom ramen för nuvarande penningssystem.

En sammanfattning av vårt gemensamma globala ekonomiska system kan lyda så här: kapitalet härjar fritt och växer med ränta på ränta i allt snabbare takt. Kapitalet på marknaden disponeras av ett fåtal människor, företag och institutioner, och är så stort att det utgör ett gigantiskt problem på den finansiella marknaden. Alla politiska beslut styrs indirekt och direkt av utvecklingen på kapitalmarknaden. Eftersom så stor hänsyn måste tas till kapitalmarknaden tvingas tillväxten inom industrin och allt företagande hela tiden att öka. Samtidigt växer skuldbördan för varje enskild nation. Nationer som USA, Tyskland och Sverige utgör inget undantag.

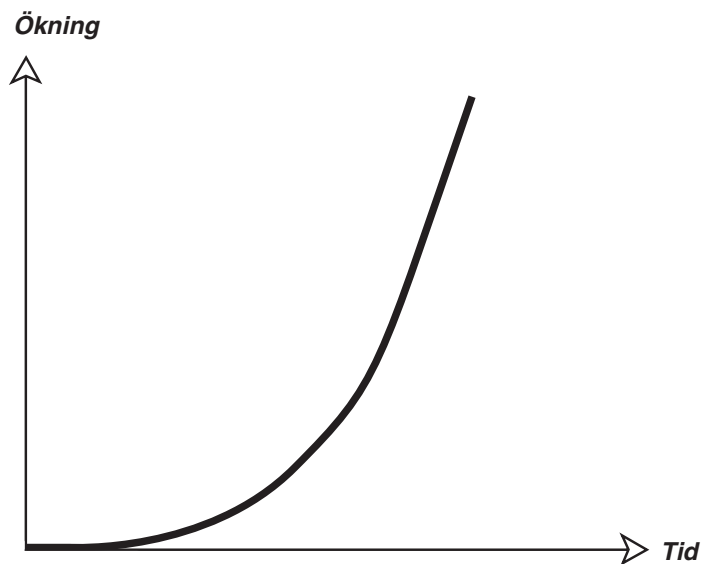
Margrit Kennedy skriver i sin bok *Pengar utan ränta och inflation* (s. 32):

En möjlighet för regeringarna att undanröja de värsta problemen med sina stigande skulder består i att producera inflation genom att öka penningmängden, som inte täcks av motsvarande värde av arbete och produktion.

Efterfrågan i en ekonomi kan inte vara större än inkomsterna och dessa kan inte vara större än det presterade arbetet. I takt med att kapitalet ökar och tillförs de extremt rika, ökar skuldsättningen samtidigt som regeringarna ökar farten på sedelpressarna och därmed inflationen. Detta är ett tillstånd som bara kan sluta på ett sätt – med en kollaps! Man kan tänka på naturen: där betraktas den ständiga tillväxten hos någon eller något som ett sjukligt symptom. Ett exempel är cancer, som tyvärr i många fall slutar med döden. Är inte också vårt ekonomiska system att beteckna som sjukt?

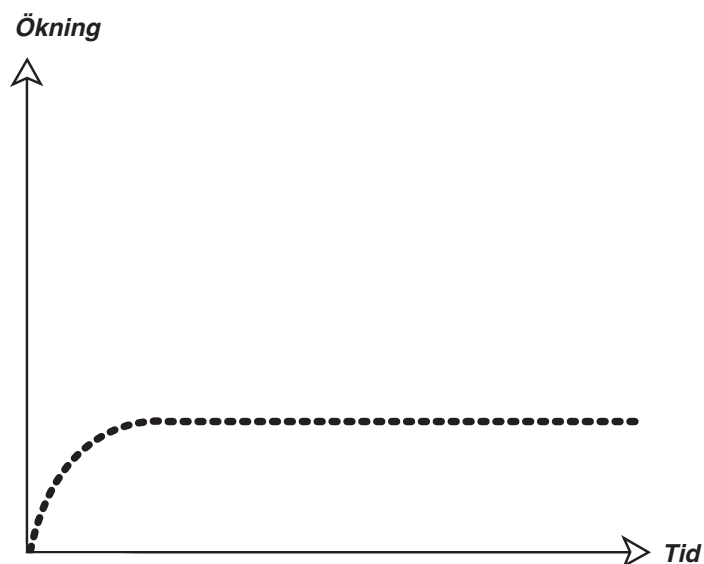
4. Tillväxt

I förra kapitlet berördes den exponentiella tillväxten. Ex-
emplen med befolkningsökningen och kapitalets ökning
med ränta på ränta visar hur den fungerar i praktiken.
Kurvan igen:

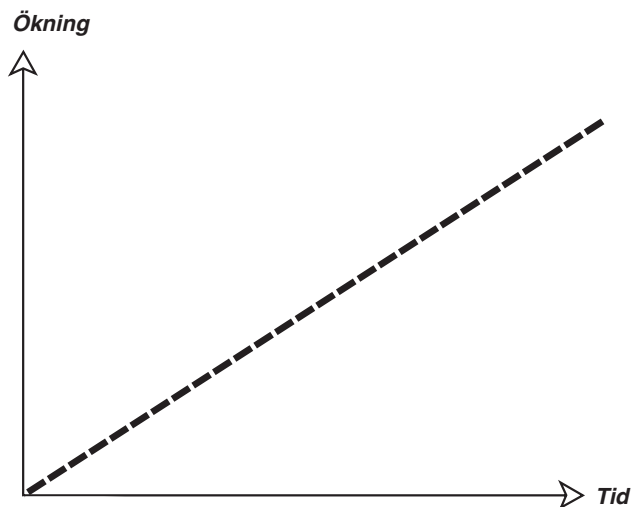
Figur 4. Exponentiell tillväxt.

Det finns fler typer av tillväxt. En är den naturliga tillväxten, och låt oss då ta människan som exempel. Vi har som enskild individ en tillväxt. Vi växer och växer, från en liten baby till en fullvuxen människa. Denna tillväxtfas pågår i 18–20 år varefter alla funktioner är färdiga. Även djur och natur har samma typ av tillväxt; en liten planta blir ett färdigt träd. Denna naturliga tillväxt ser du i figuren nedan.

Figur 5. Naturlig tillväxt.

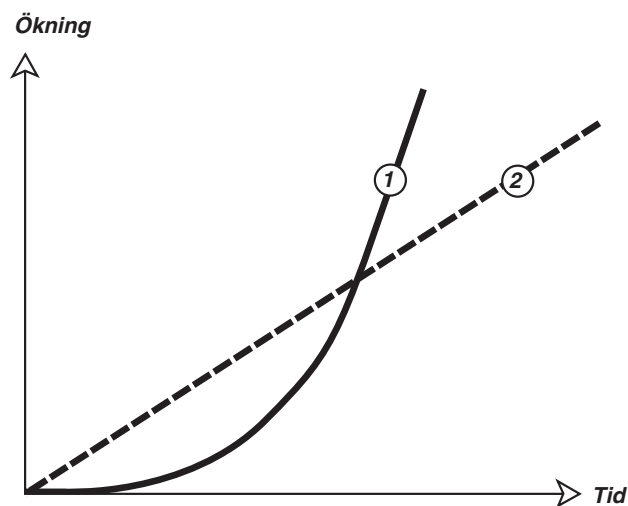
En tredje typ benämns den *mekaniska* tillväxten. Inom industrin finns nämligen också en tillväxt, men inte av samma slag som i de andra exemplen. Tillväxten inom industrin innebär, att ju fler produktionstimmar och ju högre produktionstakt, desto fler produkter kommer ut. Teoretiskt sett går det givetvis att producera hur många produkter som helst, varför kurvan visar ett rakt streck. Visserligen gäller även praktiskt att ett obegränsat antal produkter kan framställas, men då kommer andra faktorer att spela in: att produkterna skall kunna avsättas på marknaden och att de måste säljas. Efterfrågan måste finnas.

Figur 6. Mekanisk tillväxt.

Vad händer om man sätter samman dessa tre kurvor på ett diagram och vilken blir effekten när de skall samspela? Om vi först lägger samman den mekaniska tillväxten med den exponentiella, alltså den industriella tillväxten med kapitaltillväxten, får vi följande:

1. Exponentiell tillväxt – kapitaltillväxt
2. Mekanisk tillväxt – industriell tillväxt

Figur 7. Kapitaltillväxt och industriell tillväxt.

Den mekaniska tillväxten inom industrin ökar hela tiden i takt med ökad produktion och försäljning. Så länge denna kurva, eller rättare sagt detta raka streck, ligger ovanför den exponentiella tillväxten – kapitaltillväxten – mår industrin väl. Med tiden går dock kapitaltillväxten med nödvändighet förbi. Det är när de båda kurvorna skär varandra som problem uppstår; den industriella tillväxten måste öka sitt utbud av produkter eftersom kapitaltillväxten ökar ohämmat. Detta tvingar så småningom fram prisökningar på varor och tjänster, eftersom inflationen stiger och ränteavkastningen växer med kapitalökningen.

För att försöka hålla takten med kapitaltillväxten måste industrin också expandera, vilket har inneburit att vi inom företagsvärlden har fått se en mängd *fusioner*, alltså sammanslagningar av företag. Dessa har blivit till större och större enheter, till multinationella företag som svarar för produktionen och har ett starkt samlat kapital. Anledningen är hårdare konkurrens företagen emellan, samtidigt som det är nödvändigt för dem att växa och försöka följa den exponentiella tillväxten. Utvecklingen har fått till följd att storföretagen tar över allt mer på marknaden samtidigt som de skapar problem för små- och medelstora företag att finna sig tillrätta. Storföretagen kan med sina ekonomiska muskler lätt sopa rent omkring sig om de störs av uppstickare på marknaden. Antingen blir de mindre företagen uppköpta eller också konkurreras de ut på ett effektivt och bitvis mindre hedersamt sätt.

Men de multinationella företagen följer också den negativa ekonomiska spiralen. För dem innebär det att deras produktionsenheter blir relativt små i jämförelse med deras totala egna kapital. Med andra ord: det är lättare för storföretagen att tjäna pengar på passiva kapitalplaceringar än att låta kapitalet verka i produktionen. De har också större makt än någon enskild stat, då de verkar över hela världen och därmed kan vinkla och manipulera all information till

konsumenten. Noteras kan att de största företagen i världen, omsättningsmässigt sett, finns inom vapenindustrin, pornografin, narkotikahandeln och läkemedelsindustrin!

Som jag tidigare nämnde är det låntagarna i banken som betalar till ränteökningen på det insatta kapitalet. Men detta är inte hela sanningen. I alla varor och tjänster som vi betalar som konsumenter ingår en ränta. Liksom vi betalar mervärdesskatten som slutkonsumenter, betalar vi räntan. Men varför? Om jag startar ett företag med eget insatt kapital till verksamheten vill jag naturligtvis ha ersättning för förlorade ränteinkomster, dvs. för den ränta som jag hade fått om pengarna hade stått passivt på ett konto i banken. Om jag får 6 % ränta på banken kanske jag tycker att 8 % är någorlunda rimligt att få tillbaka i mitt företag. Jag satsar friskt och vill ha en bra ersättning på insatt kapital. Ersättningen erhåller jag genom att, tillsammans med alla andra kostnader som jag har i min verksamhet, baka in den i priset som köparen erlägger. På samma sätt som jag lånar pengar i rörelsen, vilket i sin tur skapar en räntekostnad, måste jag naturligtvis lägga denna räntekostnad tillsammans med andra kostnader och lägga den på mitt pris ut till köparen. Med andra ord: ju högre ränta, desto dyrare produkt till konsumenterna. Således, vilket naturligtvis är självklart: i alla produkter och tjänster som vi konsumenter köper ingår det en täckning av alla företagets kostnader såsom lön, hyra, varuinköp, räntor m.m. I exempelvis sophämtning ingår 12,5 % ränta som konsumenten betalar. I dricksvatten ingår 38 % ränta i totalkostnaden, i avlopp ingår 47 % och i hyreskostnad för en lägenhet ingår hela 77 % ränta. I genomsnitt betalar vi 50 % i räntekostnader för alla våra varor och tjänster. Frågan som man ställer sig är då: Skulle alla varor och tjänster bli 50 % billigare om man tog bort räntan? Ja, visst är det så!

De stora kapitalägarna, 2–3 % av befolkningen, företagen och institutionerna (vilka som regel även är ägare av

de stora multinationella företagen) har alltid en valmöjlighet. Valmöjligheten består i att det stora kapitalet – alltså 15–20 gånger större än vad vi behöver för att klara vår handel – antingen kan sättas in i produktionen och skapa nya investeringar och nya företag, eller hamna i passiv placering med säker ränta. I nuläget sker det senare i hög grad. Kapitalet växer med ränta utan att arbeta inom industrin. Som tidigare nämndes har detta kapital ökat i en omfattning som i förlängningen är ohållbar. Visst är det så, att alla kapitalägare, stora som små, är intresserade av att deras pengar växer på ett säkert och betryggande sätt. Det finns alltid risker med företagande. Mitt insatta kapital kan gå förlorat. Den risken kanske jag inte vågar ta, utan väljer en trygg placering i bank. Men situationen blir icke desto mindre ohållbar.

Är det då verkligen värt besväret att utveckla ett företag mer? I den mekaniska tillväxten, den industriella, kan man som tidigare nämnts producera mer från år till år. Kom ihåg, att med nuvarande regler för kapitalmarknaden med ränta på ränta, måste företagen alltid öka i volym. En större omsättning år från år är **nödvändig**. Om kravet inte uppfylls blir kostnaderna större än inkomsterna. Detta på grund av det allmänna kostnadsläget ökningstakt, som i sin tur beror på inflationen. Om vi under ett år får en löneförhandling med högre löner till anställda, eller företaget får betala mer för sina varuinköp, eller räntan stiger, måste naturligtvis företagets utförsäljningspriser stiga. I nästa kapitel skall jag beskriva inflationen, men först återgår vi till den mekaniska tillväxten, den industriella.

Företag mår naturligtvis bäst när marknaden växer och fler och fler produkter efterfrågas. Som alla nog känner till är tillväxten nu mest påtaglig i Kina. Där är den enorm, framför allt i de större städerna. Kina med mer än 1 miljard invånare är i högsta grad en maktfaktor att räkna med redan nu, och landet blir inte mindre mäktigt framöver.

Europa och Amerika har stora svårigheter, och vi vet redan att bland annat Sverige brottades med rejäla problem under exempelvis början av 1990-talet, då vi hade en negativ tillväxt i landet. I USA har man stora problem inom bland annat bilindustrin, där framför allt Ostasien med billigare, bra bilar är den stora konkurrenten. Med säkerhet vet vi att tillväxten har en tendens att flytta sig och åka runt jorden i olika tidsintervaller. Marknaden i västvärlden är mättad medan Kina, Thailand, Sydkorea, Indien med flera asiatiska länder har en högre tillväxt.

De länder som har haft den bästa tillväxten efter andra världskriget är Tyskland och Japan, men dessa har sedan länge tappat takten. Även Sverige hade tidigare en bra tillväxt tack vare bland annat en stor export till Europa; hela industrin var intakt efter kriget. På 1950-talet var vår tillväxt 3,5 % och på 1960-talet 4,5 %. I tillväxtligan, där man mäter ett lands totala bruttonationalprodukt (BNP; summan av landets varor och tjänster under ett år), låg Sverige på en hedersam tredjeplats år 1970, samma år som den negativa brytpunkten emellertid inföll i vårt land. Efter detta har vi halkat ned rejält bland världens välfärdsstater. Under 1970- och 1980-talen sjönk tillväxten till knappt 2 %. Därefter följde den negativa utvecklingen i början av 1990-talet (se mer nedan i kapitlet om ekonomisk historia). Nuförtiden tillhör vi inte de 10 bästa länderna i tillväxtligan. Istället kan vi dagligen se och läsa om företagsnedläggningar. Företag flyttar till andra marknader där tillväxten är bättre, och detta ställer människor utan arbete.³ Därtill erbjuder andra marknader arbetskraft till betydligt lägre löner. Timlönerna i Asien kan vara på 10 kronor mot våra på 150 kronor; ja, det kan gå 17–18 kineser på en svensk lönemässigt sett!

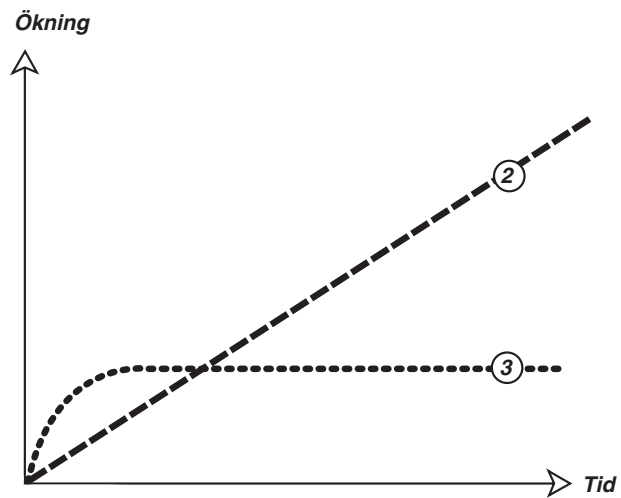
---

³ Arbetslösheten i Sverige skulle vid exempelvis 6 % tillväxt kunna minskas med lika mycket, under förutsättning att vi slapp pris- och löneökningar.

Jag som konsument äter tre mål mat om dagen och handlar hem det som jag anser är nödvändigt för mitt hushåll. Jag köper en bil, TV, möbler och annat. Den mekaniska tillväxten, den industriella, vill, vilket också är nödvändigt, att vi konsumenter handlar mer och mer. Om inte ökningstakten i efterfrågan motsvarar ökningstakten inom industrin, tappar företagen kunder på marknaden och måste naturligtvis söka nya områden. Om företag producerar varor måste de alltså, som tidigare har konstaterats, producera mer år från år, alternativt minska kostnaderna, för att inte ätas upp av inflationen och den allt mer accelererande kapitaltillväxten.

Men vi människor följer den naturliga tillväxten. Den mat som vi äter under en dag kan omöjligen stå i paritet med den mekaniska tillväxten. Sätter vi således ihop den mekaniska tillväxten med den naturliga, ser vi även här det orimliga med den ständiga jakten på tillväxt bland konsumenter. Den mekaniska tillväxten skär linjen med naturlig tillväxt på en relativt låg nivå, vilket i sin tur skapar problem för företagens avsättning av produkter. Förr eller senare brister systemet – vilket det redan har börjat göra.

- 2. Mekanisk tillväxt
- 3. Naturlig tillväxt

Figur 8. Mekanisk och naturlig tillväxt.

Detta kapitel har beskrivit olika typer av tillväxt: exponentiell, mekanisk och naturlig. Dessa olika tillväxter går för närvarande i otakt och kan med tiden aldrig förenas. Idag ser vi tydliga tecken på forcerade och mycket stressade människor, där allting är fokuserat på att öka produktion och arbetstempo, med en enorm press i allt som vi skall utföra i vår vardag. Många har ”gått in i väggen”; såväl barn som vuxna mår dåligt och jag är övertygad om att väldigt många människor börjar ifrågasätta vad vi egentligen håller på med. Vardagen är till varje timme inrutad i ett givet program: äta, arbeta och sova. På 1950-talet lade vi i snitt ned två timmar per dag på matlagning i hemmen, idag knappt en kvart! Vi har tappat greppet om vår egen livskvalitet, men orkar och kan inte bryta mönstret.

5. Inflation

Vår ekonomi bygger på att vi måste tjäna lite mer pengar varje år för att kunna behålla köpkraften. När jag var liten, på 1960-talet, och köpte en tablettask kostade denna 25 öre. Idag betalar jag i snitt 8 kronor för samma vara – och ökningen är därmed 3 100 %! En månadslön på 18 000 kronor idag är jämförbar med en årslön på 1960-talet. Den bil som på 1960-talet kunde kosta 5 000 kronor hamnar idag på mellan 100 000 och 250 000 kronor. Ett husbygge på 70 000 kronor under samma decennium motsvaras idag av ett nybyggnadspris på minst 1,5 miljoner kronor. Alla drabbas av kostnadsökningar eftersom sådana är inbyggda i vårt globala ekonomiska system, kapitalmarknaden. Statens skuldbörda ökar samtidigt som penningmängden ökar och därmed stiger inflationen. Det finns med andra ord en motor som alltid accelererar i allt snabbare takt, och det är just räntan som i sig är den största orsaken till att det totala kostnadsläget ökar i volym. Räntan är kraftkällan som hela tiden driver på, och såsom har beskrivits ovan ökar det totala kapitalet till hisnande nivåer. Återigen: det är ett fåtal individer som disponerar kapitalet och kan ta del av kapitalökningen, medan 90 % av befolkningen betalar kalaset. Stora grupper har tappat i köpkraft, därför att löneutvecklingen inte har motsvarat inflationen och takten på kapitaltillväxten.

Allmänna orsaker till inflation är kostnadsökningar, som exempelvis löneökningar, dyrare varor och ökade oljepreiser, och politiska beslut som exempelvis höjning av mervärdesskatten, inkomstskatten osv. Inflation uppstår också om staten sätter fart på sedelpressarna och ökar penningvolymen. En sådan åtgärd försämrar värdet av exempelvis en hundralapp, eftersom antalet sedlar ökar. Men den överlägset viktigaste orsaken är alltså räntan. Det är ytterst

anmärkningsvärt att riksbankens förklaring till inflationen inte med ett enda ord nämner räntan som orsak. Dess förklaring är kort och gott endast ”prisökningar”. Orsakssambandet är dock solklart: låg ränta leder till låg inflation och hög ränta leder till hög inflation.

Tänk dig för ett ögonblick att du jagas av en rottweiler (inflationen) som hela tiden äter av din bakdel, samtidigt som en fredsduva (räntan) förlänger dina armar, som bara blir längre och längre. Det känns förmodligen inte så behagligt där bak, men du blir ”kompenserad” där fram!

På 1960-talet hade vi följande mynt och sedlar i allmänt bruk: ettöring, tvåöring, femöring, tioöring, 25-öring, 50-öring, enkrona, tvåkrona, femkrona, tiokrona samt 50- och 100-kronorssedlar. Det fanns även större volym på sedlarna, men mynten och sedlarna ovan användes dagligen i all handel. Som alla vet hanterar vi numera endast 50-öringen, enkronan, femkronan och tiokronan som mynt. På dessa 35–40 år har således flertalet mynt försvunnit på grund av att de knappast har något värde; själva kostnadsutveck-

lingen har gjort dem värdelösa. Hundrakronorssedeln som vi har i plånboken idag kommer, om ytterligare 30–40 år, med all säkerhet att ha ett värde på endast 10 kronor i jämförelse med dagens värde.

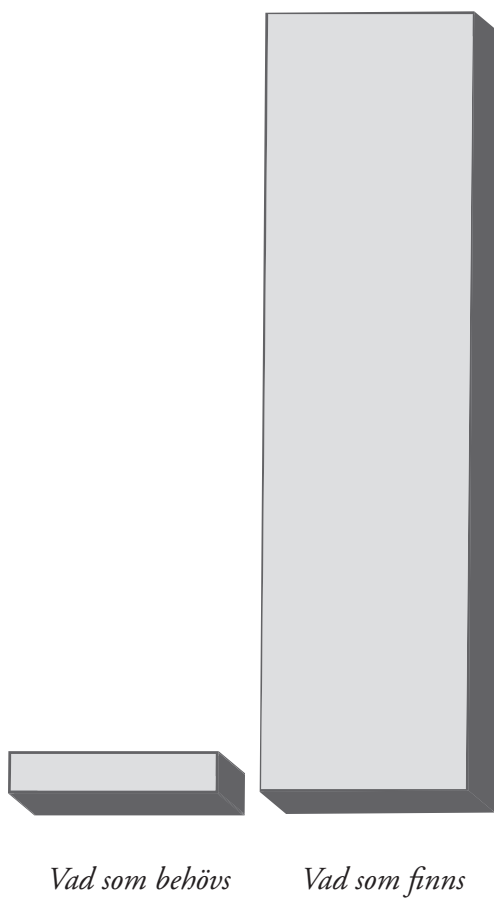
Inflation och kostnadsökningar är givetvis inget unikt för vårt land, utan finns runt om i världen. Då kapitalmarknadens enorma kapitalökning nu accelererar i allt snabbare takt – samtidigt som, procentuellt sett, allt färre människor disponerar det passiva kapitalet – måste varje nation med hjälp av sina politiska redskap vidta åtgärder för att möta denna abnorma ökning. Kapitalet styr och diktarar – globalt sett – villkoren för hur våra politiker skall hantera utvecklingen i respektive land.

Ett exempel på detta – och på hur det kan gå fel: Ronald Reagan, amerikansk president åren 1981–1989, gjorde i början av perioden en satsning för att få fart på den amerikanska ekonomin. Reaganadministrationen erbjöd den bästa räntan på marknaden vid den tiden, hela 15 % till alla utländska placerare. Kapital strömmade till landet och satte fart på ekonomin. Problem uppstod dock redan efter 5 år då allt kapital hade fördubblats; när det skulle återbetalas lade det grunden till att den amerikanska ekonomin hamnade i en djup svacka. Man fick helt enkelt finansiera återbetalningarna med att öka USA:s statsskuld. Den är nu en av världens största och onekligen en enorm belastning för den amerikanska befolkningen.

Jag vill ge ytterligare ett konkret exempel, dock helt hypotetiskt: tänk dig att vi samlade in allt kapital som finns i hela världen, alltså 100 %. Vi går till riksbanken och undersöker vilken ränta som ges när vi sätter in kapitalet. Räntan fastställs till 5 %. Efter ett år tar vi ut alla pengar. Vi får då 105 %. Men vi hade ju alla pengar som existerar i världen, och har trots det fått ytterligare 5 %. Hur hänger det ihop? Jo, den ekvationen löser riksbanken genom att öka mängden sedlar; med andra ord genom att skapa inflation!

6. Kapitalet i världen

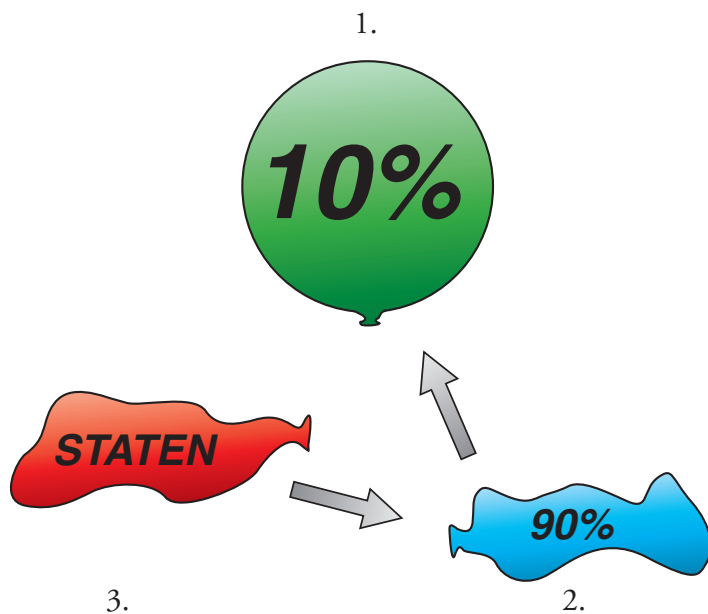
Nedan återkommer staplarna som visar hur mycket pengar som finns relativt vad som skulle behöva finnas:

Figur 9. Mängden pengar i världen.

För att åskådliggöra förhållandet mellan de 10 % som äger kapitalet och de 90 % som betalar den passiva kapitalökningen, samt påvisa statens agerande med politiska åtgärder i en allt högre fart, vill jag visa följande bild:

1. 10 % disponerar kapitalet.
2. 90 % betalar till kapitalökningen.
3. Staten understödjer med bidrag m.m.

Figur 10. Fördelningen av pengar i världen.

1. En allt mindre procentuell andel av befolkningen, företagen och institutionerna disponerar det passiva kapitalet. Det förräntas med exponentiell tillväxt, dvs. ökar i allt snabbare takt (se exemplet med schackbrädet). Detta kapital medverkar inte i produktion och till investeringar, utan sitter passivt på konton och växer helt utan reell arbetsinsats – det är dock de nio tiondelarna av befolkningen som svarar för arbetsinsatsen och bekostar denna kapitalökning. Ballongen i figuren blir således bara större och större, med vilket menas att ägarna blir rikare och rikare.

2. Den större gruppen utarmas allt mer. Gruppen rör sig med mindre och mindre pengar, köpkraften minskar, stressen piskas fram, arbetstempot måste öka, produktionen skall gå i allra högsta fart och helst öka ännu mer. De sämst ställda inom denna grupp drabbas naturligtvis först, men så småningom genomtränger de alltmer negativa förhållandena alla enheter i gruppen.

3. Staten understödjer den stora gruppen med bidrag, skattelättnader, åtgärds paket, subventioner m.m. Därmed ställs större och större krav på statens finanser – och staten får svårt att få sin verksamhet att gå ihop. Dess skatteinkomster räcker inte till, utan pengar måste lånas upp. Skuldbördan ökar och problemen hopar sig också här.

Resultatet sammantaget: såväl statens ballong som befolkningsmajoritetens ballong tappar kraft och töms med tiden ut. Den här utvecklingen har pågått sedan 1950-talet, och i takt med ränteutvecklingen hos det passiva kapitalet har den också accelererat i ett allt snabbare tempo. Förr eller senare kollapsar systemet – **utvecklingen är helt ohållbar i längden!** Vi har, som nämndes ovan, under 1980- och 1990-talen märkt av problemen i vår utveckling, och det gör vi även nu. Vi kan tänka på bl.a. börskriserna, fastighets- och bankkriserna, krisen i vårt pensionssystem osv.⁴

---

⁴ Till detta kommer naturligtvis också den ekologiska krisen med alla påfrestningar på vår jord. Naturkatastrofer är i dag ständigt återkommande. Luften, marken och vattnet försämras alltmer. För att klara av situationen måste vi bryta trenden och ändra färdriktning. Detta måste ske omgående – vi är redan sent ute. Sverige är en liten nation, men däremot EU skulle kunna gå i bräschen med helt nya konkreta förslag; EU är numera världens största enskilda marknad. Vi måste sätta in alla krafter till snabba åtgärder för att rädda moder jord.

7. Allmän orientering om ekonomisk historia och nutida följder

För att läsaren bättre skall förstå det allvarliga i dagens situation tänkte jag i detta kapitel beskriva väsentliga delar av den ekonomisk-historiska utvecklingen och de följder som vi ser idag.

Vi har tidigare konstaterat att tillväxten, som alla vill tala varmt om, är oerhört betydelsefull för att vi skall bibehålla vår status, men att den har stagnerat i västvärlden. Tillväxt är ledordet för en lättare tillvaro och krävs för att vi skall kunna hantera områden som behöver mycket pengar, såsom vård, skola och omsorg – som omhuldas av alla politiska partier. Tillväxt krävs för att vår välfärd generellt skall bevaras och om möjligt förbättras.

Men marknaden i västvärlden är alltså mättad, medan tillväxten i Kina är över 25 %, i Thailand omkring 20 % och i Sydkorea cirka 15 %. Detta beror dels på att marknaderna bokstavligen ropar efter produkter, dels på de stora befolkningsmängderna. Som tidigare har nämnts förflyttar sig tillväxten runt jorden. Den ökar mest där den stora potentialen finns. En tillväxt som motsvarar Kinas, med dess miljardbefolkning, kommer vi nog aldrig att se i Europa. Vi vet dock att västvärldens möjligheter till betydligt större tillväxt kommer om 30–50 år. Observera dock: **då har nuvarande system kollapsat.**

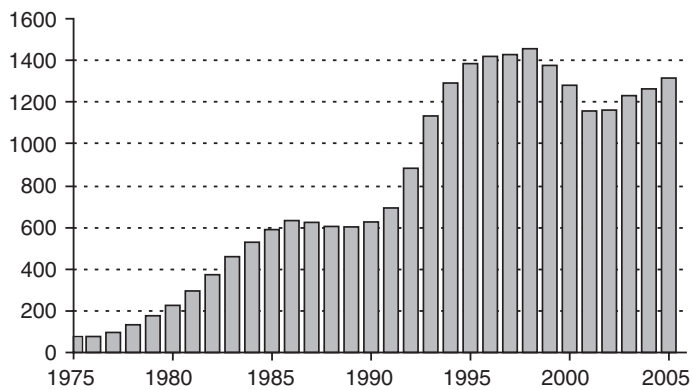
Det finns tyvärr mer negativt att säga om Sveriges utveckling de senaste decennierna. Under loppet av bara 2 år på 1970-talet ökade lönekostnaderna med hela 40 %. Samtidigt ökade antalet arbetsplatser inom den offentliga sektorn. Denna sektor växte oerhört snabbt, och vi fick med tiden en snedfördelning mellan å ena sidan den offentliga sektorn, å andra sidan industrisektorn. Vår BNP visade att det samlade värdet från industrin bidrog med

endast 30 %, medan hela 70 % kom från den offentliga sektorn. Utvecklingen under dessa år lade grunden till att vi idag har världens högsta skattetryck samtidigt som vår statsskuld har accelererat. En viktig negativ faktor är att det inte skapades något nyföretagande i Sverige. Som alla säkert känner till gick en vänstervåg genom landet och ett starkt kollektiv skapades. Detta har präglat utvecklingen under flera årtionden i Sverige. Värt att notera är att det inte har skapats ett enda arbete i landet de senaste 20 åren, nettomässigt sett (nya arbeten har förvisso tillkommit, men lika många har försvunnit). Den tillväxt som man till varje pris måste ha i vårt globala ekonomiska system, kan skapas endast med ett starkt företagande där kapitalet används aktivt för investeringar och utveckling.

Ett dilemma, som märkligt nog har försvunnit i den politiska debatten, är ovan nämnda statsskuld. Som läsaren kanske minns var den ett dagligt samtalsämne, både bland politiker och i media, under senare halvan av 1990-talet. Utvecklingen av vår statsskuld från 1975 fram till dagens datum framställs i figur 11 på nästa sida.

Statsskuldens utveckling

Miljarder kronor

Figur 11. Sveriges statsskuld.

Att Sverige har en statsskuld är i sig inget unikt. Sådana förekommer i de flesta länder och är, som nämnts, en följd av kapitaltillväxten, varför skuldbördan ökar ohämmat hela tiden. Vi kommer inte ur denna globala fälla, eftersom allt kapital sugts upp av ett fåtal människor, företag och institutioner. Den svenska statsskulden var vid årsskiftet 2006/2007 1 270 miljarder kronor – drygt 140 000 kronor per svensk. I statens budget för år 2007, vilken åskådliggörs i slutet av detta kapitel, finns reserverad en räntekostnad för statsskulden på drygt 43 miljarder kronor – en enorm mängd pengar. Det är ungefär lika mycket som vi lägger på försvaret, eller på våra äldre, eller på utbildning. Räntan är just nu relativt låg, men tendensen framöver är att den stiger (vilket vi redan har sett). Till detta skall läggas att statens årsbudget uppvisar en brist på drygt 63 miljarder kronor, vilken också måste finansieras med lån!

Lägg en minut på att studera figur 11 och tänka på hur förhållandet har vänt 180 grader: Sverige har alltså, efter att ha varit förskonat från krig och elände under mer än 200 år, haft glansdagar på 1950- och 1960-talen, och sedan backat rejält. Från i stort sett år 1970 har staten varit tvungen att låna pengar, både från svenska folket och från utländska långgivare. Som framgår av statsskuldens utveckling har man vid endast ett fåtal tillfällen lyckats med att minska skulden.

K-G Bergström, politisk reporter i en av nyhetskanalerna, analyserade i januari 2007 förre statsministern Göran Persson på följande sätt: ”Han blir ihågkommen för att ha sanerat statens finanser.” Under den period som Bergström syftade på, 1990-talet, hade Sverige en accelererande skuldbörda. Många kommer säkert ihåg denna period då åtstramningen var märkbar, framför allt i den offentliga sektorn, med sämre service och dessutom med ökad arbetslöshet. Men – statsskulden försvann inte. Då var den dryga

1 400 miljarder kronor. Idag är den 1 270 miljarder kronor. Den finns således kvar och ökar åter. Någon sanering blev det inte. Problemet bytte istället skepnad, enligt min mening, och visade sig som en ökning av antalet utslagna människor i landet. Och det ser likadant ut i andra länder; inom EU och i USA kämpar man mot en hög skuldnivå. Detta är ett tydligt tecken på, att när tillväxten avtar inom industrin måste man i vårt globala ekonomiska system finansiera verksamheten med lån och samtidigt klara kapitaltillväxten. Och här kommer vi in på något som jag anser är märkligt med Sverige: vårt land har under större delen av efterkrigstiden präglats av ett socialdemokratiskt synsätt och ett allmänt ”solidariskt” tänkande och agerande. Ändå har de fattiga blivit fattigare och de rika rikare. Tendensen är densamma i USA och i hela övriga världen. Orsaken är alltså inte politisk, utan den alltjämt stigande kapitaltillväxten. Det finns allt fler socialt utslagna människor, hemlösa, bidragstagare och arbetslösa, och en generellt sämre tilltro till framtiden. Allt därför att vi har ett grundläggande fel i vårt globala ekonomiska system.

Ett stort problem i fotspåren på denna negativa utveckling är att den svarta sektorn har ökat påtagligt (vilket diskuteras mer utförligt i kapitel 8). För att klara sig ekonomiskt utnyttjar allt fler människor handel och tjänster för en billigare peng, alltså svart. Och det skrämmande är, att om vi inte gör något kommer allt fler människor att tvingas leva ett liv utanför samhället för att överhuvudtaget överleva. Fler ställs utanför arbetsmarknaden och statens subventioner minskar på grund av ansträngd ekonomi. Som tidigare har påpekats måste tillväxten öka betydligt, vilket jag är övertygad om inte kommer att ske. Staten orkar inte i det långa loppet fortsätta med bidrag och subventioner. Pengarna i lönekuvertet minskar i köpkraft. Vi tvingas konsumera mindre och arbeta mer – men med lägre ersättning. Staten utarmas och de sämst ställda får svårt att klara

sig. (Ta en minut och titta åter på ballongerna i kapitel 5.) Till detta problemkomplex hör i allra högsta grad befolkningens ökande ålder. Alla vill vi ha rätt till en pension och ett drägligt liv som pensionär. Men arbetslösheten är hög, inte bara i Sverige, utan inom EU som helhet. Färre och färre människor i arbetsför ålder försörjer allt fler arbetslösa och äldre. Bara inom EU kommer inom kort 25 % av invånarna att vara pensionärer, och en förutsättning för en god pension för alla dessa människor är god tillväxt.

En beräkning av hur det ser ut inom EU visar följande:

- 35 % av befolkningen är under 25 år.
- 8 % av befolkningen saknar arbete.
- 23 % av befolkningen är pensionärer.
- 34 % av befolkningen är i arbetsför ålder.

34 % av befolkningen arbetar och försörjer således övriga 66 %.

Låt mig, innan du studerar budgeten på nästa sida, avsluta detta kapitel med att säga följande: vi kan diskutera den politiska utvecklingen i vårt land i all oändlighet, men kommer förmodligen ingen vart. Alla som deltar i debatten vill tala varmt om sin uppfattning; alla har en politisk åsikt. Emellertid är det viktigt att komma ihåg, att man inte politiskt kan påverka ett lands utveckling under endast en mandatperiod, dvs. 4 år. Man måste med nödvändighet titta minst 30 år bakåt och 30 år framåt. Dessutom är det, enligt min mening, en självklarhet att känna till vilka tillväxtfaser som vi har i samhället: exponentiell (kapitalet), mekanisk och naturlig tillväxt. Dessa utgör ju grunden för att vi skall kunna hantera och verkställa alla politiska beslut. Vi måste se helheten i allt vi gör och vilka konsekvenser handlingarna får. Vi saknar detta i det praktiska politiska livet.

Statens budget för år 2007 (tusental kronor)

Utgifter

Rikets styrelse	1 676 842
Samhällsekonomi och finansförvaltning	11 873 471
Skatt, tull och exekution	9 324 773
Rättsväsende	30 753 868
Internationell samverkan	1 497 701
Försvar med beredskap mot sårbarhet	44 163 964
Internationellt bistånd	26 656 588
Migration	5 032 876
Hälsovård, sjukvård och social omsorg	46 905 439
Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	122 354 688
Ekonomisk trygghet vid ålderdom	44 201 500
Ekonomisk trygghet för familj och barn	62 630 664
Arbetsmarknad	66 650 378
Arbetsliv	1 360 715
Studiestöd	20 714 471
Utbildning och universitetsforskning	44 213 871
Kultur, medier, trossamfund och fritid	10 139 013
Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	5 730 472
Regional utveckling	3 162 689
Allmän miljö- och naturvård	4 615 427
Energi	2 708 501
Kommunikationer	33 914 339
Jord- och skogsbruk, fiske med ansl. näringar	18 000 600
Näringsliv	4 088 715
Allmänna bidrag till kommuner	72 849 399
Statsskuldräntor mm.	43 170 000
Avgiften till Europeiska gemenskapen	28 908 000
Summa utgifter	776 298 964
Minskning av anslagsbehållningar	- 329 224
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto	14 590 000
Summa	790 559 740

Inkomster

Skatter mm.	787 503 716
Inkomster av statens verksamhet	53 202 366
Inkomster av försåld egendom	50 000 000
Återbetalning av lån	2 040 288
Kalkylmässiga inkomster	8 559 400
Bidrag mm. från EU	13 663 863
Avräkningar mm. i anslutning till skattesystemet	- 53 413 585
Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	- 7 781 000
Summa inkomster	853 775 048
<i>Beräknat lånebehov</i>	<i>- 63 215 308</i>
Summa	790 559 740

8. Ytterligare fakta samt egna reflektioner

I detta kapitel tar jag mig friheten att gå in på personliga reflektioner och tankar som hör hemma på det politiska planet.

Vi människor styr vår planet med hård hand. Vi har också börjat ta för oss av rymden. Vi har tagit makten och herraväldet, men har uppenbarligen glömt hur vi skall leva och hur vi bäst vårdar vår jord. Indianerna levde alltid med devisen att inte utnyttja den brukade jorden mer än att den räcker till de kommande tre generationerna. Så sker absolut inte idag. Vi skövlar ytan av minst en fotbollsplan om dagen i regnskogarna, vilket påverkar hela vår planet negativt. Alla fiskebestånd bokstavligen dammsugs upp ur haven och återväxten hämmas. Inom industrin släpper vi ut miljöfarliga ämnen. När ekonomierna i Asien nu växer använder man metoder inom industrin som är absolut livsfarliga för miljön. Miljöförstörelsen är idag inget enskilt lands ansvar utan berör hela vår planet.

Jorden är 5 miljarder år gammal och vi människor började utvecklas för 5 miljoner år sedan. Ta ett måttband. Låt 5 meter motsvara jordens ålder – 5 miljarder år. 1 meter är då lika med 1 miljard år. Tidpunkten då vi började utvecklas till människa, för 5 miljoner år sedan, motsvarar 5 centimeter av måttbandet. Jorden utvecklades således under 4 meter och 95 centimeter innan människan började trampa dess mark. Notera även att det är bara 10 000 år sedan som vi lämnade grottorna, började nyttja djuren som boskap och lärde oss alltmer om jordbruk och om att skapa samhällen. Detta sistnämnda motsvarar endast den absoluta yttre spetsen på måttbandet. Och de senaste 50 åren utgör naturligtvis en så liten del av måttbandet att den är helt osynlig. Men på denna tid har vi människor fördärvat

vår jord genom en systematisk nedbrytning av naturens resurser, med klimatförändringar, inte minst temperaturhöjningar, som följd. För att se lite optimistiskt på det hela kan man säga, att med tanke på den väldigt korta tid som förödelsen har pågått skulle vi med rätt taktik och en annan syn på tillväxt och kapitalmarknad kunna förändra utvecklingen i en helt annorlunda riktning. Men vi måste börja nu, det är redan långt gånget! Om vi, hypotetiskt, i ett enda slag upphörde med alla utsläpp på jorden, skulle det ta vår planet minst 100 år att återställa sin balans. Var och en förstår därmed att vi borde vidta en sådan drastisk åtgärd! Men tvärtom ökar utsläppen. USA innehar fortfarande förstaplatsen med 25 % av världens utsläpp – men amerikanarna är knappt 300 miljoner människor. Vad händer när Kina och Indien med mer än en tredjedel av världens befolkning, snart 2,5 miljarder människor, fortsätter i sina tillväxtfaser utan hänsyn till miljön?

Utvecklingen har enligt min mening på något märkligt sätt tappat fotfästet, i stort som omtalades nyss, men också i smått – och då inte sällan moraliskt. Tänk till exempel på alla dessa avgångsvederlag, fallskärmsavtal, vilka har tagit sig till höjder som man aldrig ens skulle ha kunnat drömma om. Min uppfattning är förvisso att det måste finnas en morot, en drivkraft, till att tjäna pengar (egentligen är det svårt att sätta en gräns för hur mycket man skulle få tjäna). Men när, vilket har hänt, fallskärmar löses ut med nästan 1 miljard kronor till en enda person, tycker jag uppriktigt sagt att det är osmakligt. Det förvånar mig också att våra politiskt valda generaldirektörer har kunnat avgå med en fallskärm på ett antal miljoner. De får en fallskärm trots att de i grunden har en väldigt bra lön. Det må vara elakt sagt, men det måste vara en av de enklaste arbetsuppgifterna som finns att vara generaldirektör för ett statligt företag. Ett etablerat statligt företag står i regel utan konkurrens på marknaden och har statens kassa i ryggen.

Samma ekonomiska tänkande genomsyrar bland annat alla fackliga organisationer, där exempelvis LO:s ordförande skall lyfta ett avgångsvederlag som är finansierat av alla medlemmarnas avgifter. Ja, exemplen kan göras många. Vart tog etiken och moralen vägen? Man förstår alla människor som tappar tilltron till våra politiker och till dem som sitter högst upp på karriärstegen. För hur många gånger hör och ser vi inte på tv och i övrig media om den ena skandalen efter den andra? Det är oerhört tröttande och man märker en uppgivenhet bland vanligt folk. "Kan de så kan vi." Men flertalet människor får det inte bättre, tvärtom. Det är ett känt faktum att vi i Sverige har tappat i köpkraft under de senaste årtiondena. Vi har också världens högsta skattetryck. Lägg ihop alla skatter som du själv betalar: mervärdeskatt, avgifter, energiskatter, bensinskatter, alkoholskatter, inkomstskatt m.m. Du betalar med en normalinkomst cirka 63 % i skatt. För att uttrycka det konkret: du jobbar måndag till och med torsdag lunch enbart för att betala skatterna. Av dessa pengar får du alltså inget själv. Enbart torsdag eftermiddag och fredag ger pengar som du kan behålla för egen del. Nu har den nya regeringen meddelat att skattesänkningar kommer, vilket är positivt. Men problemet med svensk ekonomi, och med alla länder i västvärlden, är alltså att flertalet länder är mycket skuldyngda, varmed tillväxten måste accelerera för att vi skall kunna bibehålla vår standard. Bevisligen ligger tillväxten inte tillnärmelsevis på den nivå som är nödvändig för att vi skall klara våra mål.

När inte pengarna räcker smyger sig sakta en annan utveckling in i vårt samhälle: svartarbete. Detta omtalas inte speciellt öppet, men alla vet att det förekommer. Ingen vet exakt hur mycket den svarta sektorn omsätter idag, men kvalificerade beräkningar visar på minst 150 miljarder kronor per år. Bara i mervärdeskatt förlorar staten 30 miljarder kronor per år. Lägg därtill uteblivna inkomstskatter, så blir

det ett rejält belopp. Den svarta sektorns existens är tyvärr ett bevis på att vi har tappat tilltron till det etablerade samhället. Av olika anledningar tvingas många människor in i den svarta sektorn för att överhuvudtaget klara sig. Om du skall renovera ditt hem erbjuds du förmodligen en svart offert på 50–100 kronor per timme. Om du anlitar en etablerad firma får du betala en timpeng på 250–450 kronor, vilket är en nödvändig timlön i ett företag för att man skall klara att betala ut löner, sociala avgifter, övriga skatter m.m. Men då har vi ett problem, för med sämre köpkraft hos konsumenten har många helt enkelt inte råd att anlita etablerade firmor, utan väljer en svart lösning. Det kan vara grannen som hjälper till eller snickaren som gör jobbet svart på sin fritid. Svartarbete har blivit så vanligt att till och med politiker och övriga i etablissemanget utnyttjar det. Den svarta sektorn genomsyrar alla branscher och blir som en sjukdom som sprider sig i hela kroppen. Och härifrån är det inte långt till grövre brottslighet. Maffian etablerar sig i de större städerna i västvärlden, inom bland annat restaurangnäringen, där de brutalt tar över kommandot och sprider ut sig i väl genomtänkta mönster. Vårt fredliga land – som har varit förskonat från krig i mer än 200 år – har från det att Olof Palme mördades lidit av hög brottslighet samtidigt som vi rustar ned polisväsendet. Ett brott idag skall vara grovt för att polisen överhuvudtaget skall engagera sig. Inbrott och stölder av det så kallade enklare slaget, enligt numera gängse regler, klaras sällan eller aldrig upp. Min uppfattning är att det är förödande för demokratin, för vår kultur, för etiken och moralen, när vanliga ärliga medborgare tvingas beskåda hur samhället successivt krackelerar utan att något händer. För inte händer det något! Vi har världens största offentliga sektor med massor av politiker. Alla för fram sina budskap från talarstolarna och i debatter. Det är många vackra ord, men var finns de styrande när det verkligen gäller? På något sätt har de

senaste 30–40 åren resulterat i två ”tappade” generationer. Handlingskraft och resultat saknas. Det pratas och diskuteras väldigt mycket men det händer inget i praktiken. Och inte heller detta gäller enbart Sverige. Nej, hela västvärlden har tappat kraft. Arbetslösheten och kriminaliteten ökar. Utslagningen av hederliga och ärliga medborgare har börjat, och de ställs alltmer utanför. Alla nationer börjar gå på knä. Politiskt ansvariga diskuterar gärna, men var finns resultaten?

Demokratin är ytterst viktig att bevara, vårda och utveckla. Det finns en fara när det skapas en obalans i vårt system, med allt fler utslagna människor. Det pratas varmt om vård, skola och omsorg, och alla politiker säger samma sak. Alla ”vill”, men faktum kvarstår: sedan 1980-talet har vården blivit sämre, åldringsvården likaså. Skolan är idag mer en inrättning för barn och ungdomar som mår dåligt än en kunskapsfokuserande, faktisk skola. Man har sänkt nivån till botten, och kunskap har inte längre någon prioritet.

Just ohälsan är ett annat brännande ämne. Vårt hälsotillstånd sätts på spel dagligen, och det är ingen hemlighet att människor mår dåligt. 40 % av svenska folket äter idag tabletter för att sova. Det finns 4 000 olika läkemedel och 90 % av dessa har tillkommit under de senaste 20 åren. De flesta läkemedel är av typen Losec, mot magsår, och mot sjukdomar i nervsystemet. Vi tar medicin i tron att vi då skall må bättre, men i själva verket är medicinerandet ett enkelt och bekvämt sätt för läkarna och sjuksköterskorna att bli av med oss. För i takt med en alltmer stressad tillvaro, brister det naturligtvis även inom sjukvården. Oftast lämnar man ut antidepressiva mediciner, som gör att allt fler människor bokstavligen går omkring i ett rus. Följande statistik har jag hämtat från en bok vid namn *HQ. Den mänskliga helhetssynen* (Susanna & Martin Ehdin; Mån-pocket). Läs den också!

- Tre av fyra svenska barn i förskole- och skolåldern har sömnbesvär. Det innebär svårigheter att somna, täta uppvaknanden under natten, mardrömmar och orolig sömn.
- En fjärdedel av tioåringarna är överviktiga.
- Var tredje person i åldern 10–18 år uppger att de har problem med huvudvärk, magont eller sömnsvårigheter flera gånger i veckan.
- 40 % av högstadie- och gymnasieeleverna känner sig ofta eller alltid stressade.
- Sedan 1995 har användningen av magsårsmedicin fördubblats bland barn upp till 14 år.
- Utskrivningen av antidepressiva medel har mer än fördubblats sedan 1998.
- Stress kan vara lika farlig som fetma när det gäller risken att utveckla diabetes.
- Skräpmat gör barn oroliga, aggressiva och även depressiva.
- Sverige och Finland har största ökningen i världen av diabetes bland ungdomar.

Detta är skrämmande statistik. Men tyvärr är det så, att ohälsan bara är en i raden av negativa konsekvenser av att västvärlden får större och större bekymmer. Effekterna sprider sig i solfjäderform, och som ett exempel på något helt annat kan vi konstatera att risken för extrema politiska åsikter ökar. Nazismen breder ut sig i hela västvärlden, och förloppet kan liknas vid det i 1930-talets Tyskland. Då var det också hög arbetslöshet, dålig ekonomi och brist på åtgärder som ledde till det nazistiska maktövertagandet.

En annan ”-ism” som har brett ut sig är materialismen. Istället för att vårda och vara rädd om alla ägodelar slängs dessa och nytt skall inhandlas, vilket får till följd att vårt sopberg bara växer. Kontrasten blir oerhört skarp mot förhållandena i de fattigaste länderna, såsom Sierra Leone i

Afrika där jag var för några år sedan. Sierra Leone är ett land med ständigt återkommande inbördeskrig, men också med enorma naturresurser i form av mineraltillgångar, bördiga jordar och gott om fisk. Men 80 % av landets skördar ruttar bort, därför att det saknas medel att ta tillvara dem. Befolkningen saknar utbildning och kan naturligtvis inte läsa. Den paradox som jag emellertid noterade var människornas enormt vänliga bemötande och den lycka och harmoni som de utstrålade. De lyckas inte mer än klara vardagen med mat för dagen, och de bor i enkla boningar. Men: de lever med naturen i en familjär gemenskap. Vi västerlänningar som har ett överflöd av allt, var finns vår lycka och harmoni? Vår ständiga jakt efter statusprylar skapar bara kortsiktig lycka. Vi måste med visshet ändra vår livsstil och skapa ett liv i harmoni med vår planet om vi överhuvudtaget skall överleva.

9. Vad händer om vi inte gör något?

Med nuvarande system är regeringar, politiker, banker och de multinationella företagen ansvariga för det som nu sker i vårt globala ekonomiska system. Precis som med ett sjukligt symptom försöker man på olika sätt att temporärt lösa uppkomna problem, med bland annat tillfälliga tillskott och bidrag till de sämst ställda och efterskänkande av skulder. Samtidigt utlovar man genom politiskt valflask guld och gröna skogar. Men så länge investeringarna i företag mäts med vilken ränteavkastning som de kan förväntas ge, kommer större delen av det samlade kapitalet att fortsätta placeras passivt och räntesäkert. Inga ekologiska investeringar kan förväntas bli verklighet.

Paul C. Martin och hans kollega Walter Lüftl har i sin gemensamma bok *Die Pleite* (Konkursen) sammanfattat vårt globala ekonomiska system och dess utveckling på följande sätt:

Om världens samlade nationalprodukt 1988 växte med två till två och en halv procent och världens samlade skuldsättning med tolv till fjorton procent uppstår den statistiska sannolikheten att varje stats betalningsförmåga upphör senast inom 25 år.

Om deras beräkningar stämmer är det bara 6 år kvar!

Vi står inför flera problem: för det första en koncentration kring passivt kapital som bara växer. Överskuldsättningen fortsätter och staterna kan inte hålla sina politiska löften. Klyftan mellan fattiga och rika ökar. Allt fler människor faller under strecket, under gränsen mellan fattig och rik, på grund av sämre löner, minskad köpkraft och en alltmer påtaglig inflation. I takt med påtvingad tillväxt inom industrin ökar trycket på miljön, varvid vi ofrånkomligen påskyndar det ekologiska sammanbrottet.

Om inget görs från politiskt håll blir stora grupper i samhället ekonomiskt utslagna. Hur skall den enskilda individen överleva om hela samhällsstrukturen kollapsar? Den sociala utslagningen pågår redan och arbetslösheten kommer förmodligen att öka i takt med att tillväxten avtar i västvärlden. Det finns risk för stora konflikter, strejker och till och med inbördeskrig. Demokratien utsätts för påfrestningar. Det här scenariot är i sig inget ovanligt, tyvärr finns det omkring oss redan, men inte ännu i Sverige.

Den svarta sektorn kommer att öka i takt med försämringarna i samhället. Medvetet och även omedvetet tvingas vi in i den. Här finns redan en uppbyggd marknad som fungerar väl, helt utanför gängse samhällsrättsliga regler. För den enskilda individen blir det viktigast att få mat och husrum för dagen, att det finns vatten och värme och ett relativt säkert skydd för hela familjen. Pengarna kommer vid en kollaps att tappa sitt värde, varför byteshandeln kommer att utvecklas i form av både varor och tjänster. För att klara vardagen kan jag rekommendera att du vidtar följande åtgärder:

- Skaffa en värmekamin och se till att det finns ved i huset.
- Ordna så att du har tillgång till rent vatten i riklig mängd.
- Maten kanske måste tillagas över öppen eld. Ordna utrymme för detta.
- Disponera om möjligt en egen trädgård för odling av potatis och grönsaker. Du måste vara självförsörjande med eget hushåll i en fas när allt omkring krackelerar.
- Bered plats även för den äldre generationen. Du måste försörja den, då också den omhändertagande funktionen minskar i samhället.
- Bo inte för nära kusten; när glaciärerna smälter höjs vattennivån med upp till 6 meter.

Under tiden rasar grundpelarna i samhället. Staten, bankerna och de multinationella företagen måste ändra profil. Förlusterna blir kännbara, kapitalets snabbväxande funktion har satts ur spel. Hela systemet kollapsar.

Det finns naturligtvis ett liv efter detta, men frågan är om vi måste gå så långt som till en katastrof, eller om det finns så mycket kraft hos oss människor att vi orkar ta tag i problemen redan nu. För att lösa våra gemensamma svårigheter måste det komma från oss människor. Det är vår skyldighet att väcka liv i våra politiker. Det krävs en starkt samlad enhet som går i bräsch för nya konstruktiva utmaningar. Det krävs ett nytt globalt ekonomisk system som gynnar även de 90 % som idag har blivit de stora förlorarna.

Källförteckning

Litteratur

Ehdin, Martin & Susanna 2002. *HQ. Den mänskliga helhetsynen*. Stockholm.

Kennedy, Margit 1989. *Ekonomi utan ränta och inflation*. Göteborg.

Kennedy, Margit 1993. *Pengar utan ränta och inflation*. Göteborg.

Martin, Paul C. & Walter Lüftl 1984. *Die Pleite*. München.

Internetkällor

EU (www.eu.com)

Finansdepartementet (via www.regeringen.se)

Förenta Nationerna (www.un.org)

Internationella valutafonden (via www.regeringen.se)

J.A.K. (www.jak.se)

OECD (www.oecd.org)

Riksbanken (www.riksbanken.se)

Statistiska centralbyrån (www.scb.se)

Svenskt Näringsliv (www.svensktnaringsliv.se)

Världsbanken (www.worldbank.org)

